

5510 Sayılı Kanuna Göre Sosyal Güvenlik Kurumunun Ölüm Sigortası Kapsamında Üçüncü Kişilere Rücuunda “Kast” Şartının İncelenmesi

The Analysis of “Intent” As a Condition in Terms of Recourse to Third Parties by the Social Security Institution within the Scope of Death Insurance in Accordance with the Law No. 5510

Nurşen Canıklıoğlu* , Nuray Kovancı**

ÖZ

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 39. maddesi ile uzun vadeli sigorta kolundan bağlanan aylıklar için Sosyal Güvenlik Kurumu'na rücu hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla üçüncü bir kişinin kastı nedeniyle sigortalının ölümü halinde 5510 sayılı Kanun uyarınca hak sahiplerine bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı Kurumca üçüncü kişilere rücu edilir (m. 39/1). Belirtilmelidir ki Kurumun rücu hakkı, üçüncü kişinin kasıtlı fiili ile sınırlandırılmıştır. Üçüncü kişi, kasta dayanmayan eylemi sonucunda sigortalının ölümüne neden olmuş ise bağlanan ölüm aylığı sebebiyle Kurum karşısında sorumlu tutulamaz.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Güvenlik Kurumu, Ölüm Sigortası, Üçüncü Kişi, Rücu Hakkı, Kast

ABSTRACT

By Article 39 of the Law No. 5510 on Social Insurance and Universal Health Insurance, the Social Security Institution is granted with the right to recourse in respect of pensions subject to long term insurance branch. Therefore, if an insurance holder dies due to the intentional acts of a third party, half of the first advance capital of the pension to be granted to the rights owners shall be recourse to the third parties by the Institution in accordance with the Law No. 5510 (Art. 39/1). It should be stated that the right to recourse of the Institution is limited to the intentional acts of third parties. If a third party causes the death of an insurance holder as a result of an unintentional act, they shall not be held responsible before the Institution on account of the survivor's pension.

Keywords: Social Security Institution, Death Insurance, Third Party, Right of Recourse, Intent

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0001-5864-8270.

** Hâkim, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, nuraykovanci@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-0269-6606.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Nurşen CANIKLIOĞLU

E-posta/E-mail: nursenca@hotmail.com

Geliş Tarihi/Received: 01.04.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 15.06.2022

GİRİŞ

Ölüm, gerçekleşeceği kesin olup zorunlu olarak bütün insanların karşılaştacağı bir olaydır¹. Sigortalı açısından bir risk olmayan ölüm, genel olarak geçimleri sigortalı tarafından sağlanan geride kalan hak sahipleri açısından gelir kaybına ve doğrudan veya dolaylı olarak gider artışına yol açan, güvence altına alınması gereken bir risktir². Ölümün sosyal bir risk olarak nitelendirilmesinin kaynağında, ölen kişinin çalışırken elde ettiği emek geliri ile diğer aile bireylerinin geçimini sağladığı düşüncesi yatmaktadır³.

Sosyal Güvenlik Hukukumuzda ölüm olayı iki ayrı sigorta kolunda ele alınmaktadır. İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanmasının koşulları, kısa vadeli sigorta hükümleri kapsamında iş kazası ve meslek hastalığı sigortasında düzenlenmiştir (SSGSSK m. 16/1-c, 20). İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölüm netice itibarıyla ölüm sigortası açısından da sosyal sigorta edimini gerektiren bir olgu olduğu için koşulların mevcut olması halinde hak sahiplerine iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölüm halinde ölüm sigortasından da aylık bağlanacak, ancak gelir ve aylıkların birleşmesine göre işlem yapılacaktır. Buna karşılık sigortalının iş kazası ve meslek hastalığı dışında herhangi bir nedenle ölümü halinde ise hak sahiplerine yapılacak yardımlar hakkında sadece ölüm sigortası hükümleri uygulama alanı bulacaktır (SSGSSK m. 32-37)⁴. 5510 sayılı Kanunda ölüm sigortası, uzun vadeli sigorta kolları içinde yer almaktadır (m. 3/5).

Sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı dışında bir sebeple ölmesi durumunda Sosyal Güvenlik Kurumu hak sahiplerine ölüm sigortasından Kanunda öngörülen şartlarda sosyal sigorta yardımlarını yapmakla yükümlüdür. Ölüm sigortasından yapılan temel yardım ise, ölüm aylığı bağlanmasıdır⁵. Bu yardımın amacı, geçimleri sigortalı tarafından sağlanan hak sahiplerine sigortalının ölümünden sonra maddi destek sağlanmasıdır⁶.

Öte yandan sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğini sağlamak için Kurumun aktüeryal dengesinin korunması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle 5510 sayılı Kanunda Kuruma, yaptığı sosyal sigorta yardımlarını zarara neden olan kişilerden belirli koşullar altında talep etme imkânı getirilmiştir. Kurumun, yapılan sosyal sigorta yardımlarını, tazmin sorumlularından geri isteme

- 1 A. Can Tuncay ve Ömer Ekmekçi, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri* (Yenilenmiş 20 nci Bası, Beta 2019) 8; Nüvit Gerek, *Sosyal Güvenlik Hukuku* (2. Baskı, Anadolu Üniversitesi 2002) 3.
- 2 Ali Güzel, Ali Rıza Okur ve Nurşen Caniklioğlu, *Sosyal Güvenlik Hukuku* (Yenilenmiş 19. Bası, Beta 2021) 646; Nuray Gökçek Karaca, 'AB Ülkeleri ve Türkiye'de Zorunlu Sosyal Sigorta Sisteminde Ölüm Sigortasından Hak Sahiplerine Sağlanan Sosyal Güvenlik Yardımları', A. Can Tuncay'a Armağan (Legal 2005) 999, 999.
- 3 Nurşen Caniklioğlu, '506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu Açısından Geride Kalanların Korunması' (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi 1997) 23.
- 4 Güzel, Okur ve Caniklioğlu (n 2) 646; Tuncay ve Ekmekçi (n 1) 546. Ayrıca bkz. A. Can Tuncay, 'Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri' Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2013 (İstanbul 2015) 463, 578.
- 5 Ali Rıza Okur, 'Çalışmanın Gelir ve Aylıklara Etkisi' Prof. Dr. Sarper Süzek'e Armağan Cilt: II (Beta 2011) 2141, 2166; Nurşen Caniklioğlu, 'Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri' Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2012 (Ankara 2014) 377, 456; Gökçek Karaca (n 2) 1002. Ölüm sigortasından sağlanan diğer yardımlar; ölüm toptan ödemesi, aylık almakta olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi ve cenaze ödeneği verilmesidir (SSGSSK m. 32/1). Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Güzel, Okur ve Caniklioğlu (n 2) 682 vd.; Tuncay ve Ekmekçi (n 1) 563 vd.
- 6 Okur, 'Çalışmanın Gelir ve Aylıklara Etkisi' (n 5) 2166.

hakkına öğretide ve uygulamada “rücu hakkı”, bu kapsamda açılan davalara da “rücu davası” denilmektedir⁷. Kurumun rücu hakkına ilişkin hükümler Sosyal Güvenlik Hukukuna özgü ve özgün bir sorumluluk esası öngörmekte olup genel hukuktan ayrı bir hukuksal yapıya sahiptir⁸.

5510 sayılı Kanun, uzun vadeli sigorta kolları açısından 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nda bulunmayan bir düzenlemeye yer vererek uzun vadeli sigorta kollarından bağlanan aylıklar için Kuruma rücu hakkı tanımıştır⁹. 5510 sayılı Kanunun “Uzun vadeli sigorta kolları bakımından üçüncü kişinin sorumluluğu” başlıklı 39. maddesindeki hükme göre; “Üçüncü bir kişinin kasti nedeniyle malûl veya vazife malûlü olan sigortalıya veya ölümü halinde hak sahiplerine, bu Kanun uyarınca bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı için Kurumca zarara sebep olan üçüncü kişilere rücu edilir.

Malûllük, vazife malûllüğü veya ölüm hali, kamu görevlilerinin veya er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan aylıklar için Kurumca, kurumuna veya ilgililere rücu edilmez.”¹⁰.

5510 sayılı Kanunun 39. maddesinden doğan rücu hakkının amacı, kasti hareketi ile sigortalının ölümüne ve dolayısıyla hak sahiplerine aylık bağlanmasına neden olan üçüncü kişiye kısmen de olsa medeni ceza vermek ve Kuruma gelir sağlamaktır¹¹. Üçüncü kişilerin bir başkasını, konumuz

7 Ali Güzel, ‘Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene Rücu ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar’ Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat, İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 1996 Yılı Toplantısı (Galatasaray Üniversitesi Yayınları 1996) 279, 283; Ali Güzel ve Ali Rıza Okur, *Sosyal Güvenlik Hukuku* (Yenilenmiş 10. Baskı, Beta 2004) 314; Güzel, Okur ve Caniklioğlu (n 2) 436, 446; Mustafa Çenberci, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi* (Olgaç Matbaası 1985) 295; Kadir Arıcı, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku* (Gazi Kitabevi 2015) 300; Müjdat Şakar, *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku* (Yenilenmiş 13. Baskı, Beta 2020) 264; Cevdet İlhan Günay, *İş Davaları, Açıklama, Dava Dilekçesi, İlgili Mevzuat, Yargı Kararları* (6. Baskı, Yetkin 2019) 1620; Halil Özdemir, ‘Sosyal Güvenlik Kurumunun Rücu Alacağı Hukuki Niteliği’ (2019) 45 (2) Yargıtay Dergisi 635, 637; Nihat Seyhun Alp, *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Kapsamında Rücu Davaları* (1. Baskı, Seçkin 2018) 19; Orhan Ersun Civan, ‘İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkının Hukuki Niteliği ve Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Koşulları’ (2015) 64 (3) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 531, 532; Resul Aslanköylü, *En Son Değişikliklerle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi – SSK ve Bağ-Kur Kanunu ile Karşılaştırmalı – Cilt: 2* (3. Baskı, Bilge 2017) 1858; Utkan Arslı, ‘Rücu Davalarında Tavan Sınırlamasının İptali ve Ortaya Çıkardığı Sorunlar ve 01.07.1994 Günlü YİBBGKK’(2007) (6) Sicil İş Hukuku Dergisi 185, 196.

8 Çenberci (n 7) 187 vd.

9 Güzel, Okur ve Caniklioğlu (n 2) 687. Ayrıca bkz. A. Can Tuncay, ‘5510 Sayılı Kanun Açısından Ölüm Sigortası’ Prof. Dr. Ali Güzel’e Armağan Cilt 2 (Beta 2010) 1231, 1243; Tuncay ve Ekmekçi (n 1) 495. Hükümün eleştirisi hakkında bkz. Levent Akın, ‘5754 Sayılı Yasa Sonrasında Yeni Malullük Sigortası’ Prof. Dr. Ali Güzel’e Armağan Cilt 2 (Beta 2010) 879, 920 vd.

10 17.4.2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanunun 65. maddesiyle birinci fıkrada yer alan “malûl kalan” ibaresi “malûl veya vazife malûlü olan” şeklinde değiştirilmiş; aynı Kanunun 66. maddesiyle ikinci fıkrada yer alan “Malûllük” ibaresinden sonra gelmek üzere “, vazife malûllüğü” ibaresi eklenmiştir.

11 Aslanköylü, *Şerh C. 2* (n 7) 1440; Alp (n 7) 125 vd. Rücu davalarında, zararlandırıcı sigorta olayı sonucu yapılan yardımlar nedeniyle Kurumun malvarlığında meydana gelen eksikliği giderme ve masrafları karşılama amacının bulunduğu hakkında bkz. Çenberci (n 7) 187; Güzel, Okur ve Caniklioğlu (n 2) 435; Aydın Başbuğ, *Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene ve Üçüncü Kişiyne Rücuu* (Kamu-İş 1992) 25; Civan (n 7) 533; Özdemir (n 7) 644; Ercan Turan, ‘5510 Sayılı Yasa Kapsamında Rücu Tazminat Davaları’ (2009) (15) Sicil İş Hukuku Dergisi 193, 193.

açısından ise sigortalıları koruma yükümü onların tüm vücut bütünlüğünü kapsamaktadır. Bu bağlamda bir başkasının vücut bütünlüğüne karşı olumsuz davranışlardan kaçınma yükümü ölüme sebep olmama fiilini de içermektedir. İşte bu nedenle üçüncü kişiler koruma yükümünü ihlal ile sigortalıların ölümlerine neden olduklarında Kurumun hak sahiplerine sundukları edimi tazmin etmekle sorumlu tutulmuşlardır¹².

Yukarıda da belirtildiği üzere 506 sayılı Kanunda *ölüm sigortasından bağlanan aylıklar* için Kuruma rücu hakkı tanıyan bir düzenleme bulunmamaktaydı. Buna karşılık 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun 63. maddesinin 1 ve 2. fıkralarında,“(1) *Üçüncü bir kimsenin suç sayılır hareketi ile bu Kanunda sayılan yardımların yapılmasını gerektiren bir halin doğmasında, Kurum, sigortalı veya hak sahiplerine gerekli bütün yardımları yapar.*

(2)*Ancak, Kurum, yapılan bu yardımların ilk peşin değeri için üçüncü kişilere, istihdam edenlere, (...¹³) ve diğer sorumlulara rücu eder. Bu kimselerin hak sahiplerine yaptıkları ödemeler dolayısıyla Kurumun zarara uğraması halinde, hak sahiplerine rücu hakkı saklıdır.*”¹⁴ hükümlerine yer verilmişti. Anılan maddede “*Bu Kanunda sayılan yardımların*” yapılmasını gerektiren bir halin doğmasına neden olan üçüncü kişilerden söz edildiği için, Bağ-Kur tarafından sigortalıya yapılması öngörülen yardımların kapsamına uzun vadeli sigorta kollarından yapılan yardımlar, dolayısıyla ölüm aylığı da girmekte, sonuç olarak 1479 sayılı Kanun açısından ölüm sigortasından yapılan yardımlar rücu edilebilmekteydi¹⁵.

24.7.2003 tarih ve 4956 sayılı Kanun ile 1479 sayılı Kanunun 63. maddesine, “*Taksirli suç sayılır hareketi ile bu Kanunda sayılan yardımların yapılmasına neden olan üçüncü kişinin sigortalının eşi, çocukları, ana ve babası olması halinde, bu kişilere rücu edilmez. Kurumun rücu hakkını doğuran suç sayılır hareket yurt dışında meydana gelmiş, suçun faili yabancı uyruklu ve yurt dışında ikamet ediyorsa, bu kişilere rücu edilmez.*” fıkraları eklenmişti. 5510 sayılı Kanun çıkarılırken bazı maddeleri dışında hem 506 hem de 1479 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış, Kurumun uzun vadeli sigorta kolları açısından üçüncü kişiye rücu hakkı 39. maddede biraz daha farklı bir içerikle özel olarak düzenlenmiştir.

5510 sayılı Kanunun 39. maddesi kapsamında Kurumun rücu hakkının söz konusu olabilmesi için; zarar görenin sigortalı olması, zarara üçüncü kişinin neden olması, zararın üçüncü kişinin kasıtlı bir hareketiyle gerçekleşmesi, sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine ölüm sigortasından aylık bağlanması ve kasti hareket sonucu oluşan zarar ile aylık bağlama işlemi arasında uygun illiyet bağının gerçekleşmiş bulunması gerekmektedir¹⁶.

Biz bu çalışmada 5510 sayılı Kanunun 39. maddesine göre Sosyal Güvenlik Kurumunun ölüm sigortası kapsamında üçüncü kişilere rücuunda sorumluluğun koşullarından kastı ele almaya

12 Ali Nazım Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku* (Güncellenmiş 4. Baskı, Beta 2019) 200.

13 Bu kısımda yer alan “...*araç sahiplerine...*” ibaresi, Anayasa Mahkemesi'nin 27.3.2002 tarihli ve 2001/343 Esas, 2002/41 Karar sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Bkz. RG., 13.11.2002, 24935.

14 Söz konusu maddenin ikinci fıkrası, 20.6.1987 tarih ve 3396 sayılı Kanunun 11. maddesi ile değiştirilmiş şeklidir.

15 Yargıtay 10 HD, E 809 K 5441, 7.7.1978 (Mustafa Çenberci ve Turgut Uygur, *Bağ-Kur Kanunu Şerhi* (Olgaç Matbaası 1979) 273 vd.)

16 Aslanköylü, *Şerh C. 2* (n 7) 1440.

çalışacağız. Mevcut düzenlemenin kapsam ve koşullarını daha iyi ortaya koyabilmek ve 1479 sayılı Kanun açısından daha önceki uygulama ile karşılaştırmalı inceleme yapabilmek amacıyla da 1479 sayılı Kanunda yer alan düzenlemeye yeri geldikçe değineceğiz.

Son olarak ekleyelim ki, 1479 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanundaki düzenlemelerin farklılığı sebebiyle somut olaylarda hangi kanun hükmünün uygulanması gerektiğini tespit edebilmek için kanunların zaman bakımından uygulanması konusu üzerinde de özel olarak durulacaktır.

I. ÜÇÜNCÜ KİŞİLERİN KURUMUN RÜCU ALACAĞINDAN SORUMLULUĞUNDA KASTIN ROLÜ

Yukarıda da belirtildiği gibi 5510 sayılı Kanun m. 39/1 hükmünde ölüm sigortasından bağlanan aylıklar için Kuruma üçüncü kişilere rücu olanağı tanınmış, ancak bunun için kusurun en ağır düzeyi olan kastın varlığı aranmıştır¹⁷. Bir diğer ifadeyle üçüncü kişinin sorumluluğu sadece kasıtlı davranışı ile sınırlandırılmıştır¹⁸. Dolayısıyla üçüncü kişiye rücu, üçüncü kişinin ancak kasıtlı hareketi sonucu sigortalıya verdiği zararlar sebebiyle ve kusuru oranında söz konusu olacaktır¹⁹.

Üçüncü kişilerin rücu alacağından sorumluluğu, Kurumun rücu hakkının doğumu Kanunun öngördüğü koşulların hep birlikte gerçekleşmesine bağlıdır. Bu koşullardan herhangi birinin gerçekleşmemesi halinde üçüncü kişiye rücu söz konusu olmayacaktır. Konumuz açısından ise zararlandırıcı olayda üçüncü kişinin kastının bulunmaması sorumluluğun doğumuna engeldir ve bu hâlde Kurum rücu hakkını kullanamaz²⁰.

Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda 5510 sayılı Kanunun m. 39/1 hükmüne göre Kurumun rücu hakkının, üçüncü kişinin sadece kasıtlı fiiline özgülenmiş olduğunu belirtmektedir²¹. Yargıtay'a göre, Kanunun açık ve buyurucu hükmüne göre; üçüncü kişi, kasta dayanmayan fiili sonucunda sigortalının ölümüne neden olmuş ise, hak sahiplerine bağlanan aylıkların ilk peşin değerinin yarısından sorumlu tutulması mümkün değildir. Yüksek Mahkeme taksirli eylemlerin 39. maddedeki rücu kapsamı dışında tutulduğunu ifade etmektedir²². Dolayısıyla bu kapsamda yapılacak değerlendirmede, sorumluluğun doğması için aranan kast unsuru özellikle gözetilmeli ve irdelenmelidir²³.

17 Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku* (n 12) 200.

18 Güzel, Okur ve Caniklioğlu (n 2) 687; Tuncay, 'Ölüm Sigortası' (n 9) 1243; Aziz Can Tuncay, '5510 Sayılı Kanun Açısından Maluliyet Sigortası'nın Esasları' Ali Güneren'e Armağan (İstanbul Barosu Yayınları 2010) 13, 28; Tuncay ve Ekmekçi (n 1) 495.

19 Arıcı (n 7) 303.

20 Çenberci (n 7) 192 vd.; Başbuğ (n 11) 63; Resul Aslanköylü, *En Son Değişikliklerle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi - SSK ve Bağ-Kur Kanunu ile Karşılaştırmalı* - Cilt: 1 (3. Baskı, Bilge 2017) 901.

21 Yargıtay 10 HD, E 2015/24631 K 2016/2049, 16.02.2016; Yargıtay 10 HD, E 2016/191 K 2018/837, 12.02.2018; Yargıtay 10 HD, E 2016/2976 K 2018/7382, 02.10.2018; Yargıtay 10 HD, E 2017/2998 K 2019/4882, 28.05.2019; Yargıtay 10 HD, E 2016/18066 K 2019/5759, 03.07.2019 <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 2 Mart 2021.

22 Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin verdiği bir karara göre, "5510 sayılı Yasanın 39. madde kapsamında sorumluluk için olayda kast unsurunun bulunmasının gerektiği ancak dava konusu olayın trafik kazası olduğu ve kast unsurunun olmadığı dikkate alınmadan davanın reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir." Yargıtay 10 HD, E 2016/16683 K 2019/2332, 13.03.2019 <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 2 Mart 2021.

23 Yargıtay 10 HD, E 2014/20646 K 2016/165, 18.01.2016 ((Mayıs-Haziran 2016) 90 (2016/3) İstanbul Barosu Dergisi, 565 vd.)

1479 sayılı Kanunun 63. maddesinde düzenlenen rücu hakkının kullanılabilmesi için ise, üçüncü kişinin “suç sayılır hareketi” ile Kanunda belirtilen yardımların yapılmasına neden olması koşulu aranmakta idi. Bunun sonucunda, üçüncü kişinin sorumluluğuna gidilebilmesi için suç sayılır bir hareketin varlığı gerekmektedir²⁴. Bir diğer ifadeyle, madde hükmü, “suç”la çerçevelenmiş sınırlı bir sorumluluk öngörmekteydi. Üçüncü kişinin sigorta yardımlarının yapılmasını gerekli kılan zararlandırıcı eylemi suç niteliğini taşımıyorsa üçüncü kişinin sorumlu tutulması mümkün olmamakta²⁵ Kurum yaptığı yardımları üçüncü kişiye ve diğer sorumlulara rücu edememekteydi²⁶.

Bir hareketin suç sayılıp sayılmayacağını ise Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre belirlenmesi gerekmektedir²⁷. 1479 sayılı Kanunun 63. maddesi kapsamında, işlenen suç kasıtlı değil de taksirli suç niteliğinde olsa dahi üçüncü kişi rücu alacağından dolayı sorumlu tutulabilmekte, örneğin, tedbirsizlik ve dikkatsizlik sonucu sigortalının ya da hak sahiplerinin ölümüne neden olan üçüncü kimse, diğer yasal koşullarda oluşmuş ise, Kurumca ilgililere sağlanan yardımlardan dolayı Kuruma karşı sorumlu tutulmaktaydı²⁸.

Görüldüğü üzere, 5510 sayılı Kanunun 39. maddesi, 1479 sayılı Kanunun 63. maddesiyle karşılaştırıldığında; “suç sayılır hareket” yerine “kasıt” ölçütünü getirerek 1479 sayılı Kanuna oranla daha dar kapsamlı bir içerik oluşturmuştur²⁹.

II. KAST KAVRAMI

A. GENEL OLARAK

Kast kavramı hem Borçlar Hukuku hem de Ceza Hukuku kavramıdır. Dolayısıyla 5510 sayılı Kanunun 39. maddesinin uygulanmasında “kast”ın hangi ilke ve esaslar çerçevesinde tespit edileceği önem taşımaktadır.

Biz çalışmanın bu bölümünde, Türk Borçlar Hukuku ve Türk Ceza Hukuku bakımından kast kavramını ve çeşitlerini inceleyeceğiz.

B. TÜRK BORÇLAR HUKUKUNDA KAST

Sorumluluk hukukunda, sorumluluk türlerinden en yaygın ve en geniş olanı, kusur sorumluluğudur. Burada sorumluluk, zarar veren kişinin kusurlu davranışına dayanır ve bu sebeple bu tür sorumluluğa “kusur sorumluluğu” denilmektedir³⁰.

24 Caniklioğlu, ‘Yargıtay’ın 2012 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi’ (n 5) 434.

25 Çenberci ve Uygur (n 15) 263.

26 Ahmet Kılıçoğlu, ‘Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu’ (1974) 31 (1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 395, 443; Aslanköylü, *Şerh C. 2* (n 7) 1450.

27 Aslanköylü, *Şerh C. 2* (n 7) 1450; Caniklioğlu, ‘Yargıtay’ın 2012 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi’ (n 5) 435.

28 Aslanköylü, *Şerh C. 2* (n 7) 1451. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi’nin konuya ilişkin bir kararına göre, “...Diğer bir ifade ile anılan madde; üçüncü kişilerin, suç sayılır taksirli veya kasıtlı bir hareketi sonucunda Bağ-Kur sigortalısına veya hak sahiplerine sağlık yardımı yapılmasına, malullük, yaşlılık veya ölüm aylığı bağlanmasına neden olursa, Kuruma, bu yardımları rücu geri isteme hakkı veren bir yasal düzenlemedir.” Yargıtay 10 HD, E 2020/1759 K 2020/4976, 28.09.2020 <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 2 Mart 2021.

29 Alp (n 7) 126 vd.; Turan (n 11) 203.

30 Cevdet Yavuz, ‘Türk Borçlar Kanunu Tasarısı’na Göre “Kusursuz Sorumluluk” Halleri ve İlkeleri’ (2008) 14 (4) Marmara

Kusur sorumluluğunun kurucu unsuru, kusurdur. Bu sebeple, sorumluluğun doğması için zarar, fiil ile zarar arasında uygun illiyet bağı ve hukuka aykırılık unsurlarından başka zarar verenin kusurlu olması da gerekir. Burada "kusur olmadan sorumluluk olmaz" ilkesi geçerlidir³¹. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 49/1'e göre; kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Kusur, kast ve ihmal olmak üzere ikiye ayrılır³². 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda kast kavramı tanımlanmamıştır. Kast, kusurun bir çeşidi olarak kanun maddelerinde (TBK m. 49/2, m. 316/3, m. 325/2, m. 407/2 c.2, m. 477/1) terim olarak geçmektedir³³.

Öğretide yapılan bir tanıma göre; kast, haksız fiil failinin zararlı sonucu bilerek ve isteyerek hareket etmesini ifade eder³⁴. Kastta zarar verenin iradesi, hukuka aykırı sonuca yönelmiştir³⁵. Kişi, fiilinin sonucunu bilmekte ve istemektedir³⁶. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da konuya ilişkin bir kararında kastı, "Kast, kusurun en ağır derecesidir. Kast, failin hukuka aykırı sonucu tasavvur ettiğini (bu sonucun bilincinde olduğunu) ve bu sonucu istediğini ifade eder." şeklinde açıklamıştır³⁷.

Öğretide kastın, öngörme ve isteme olmak üzere iki unsurdan oluştuğu ifade edilmektedir. Buna göre, öngörme unsuru, hukuka aykırı sonucun önceden öngörülmesi ve bilinmesi iken; ikinci unsur da, kişinin hukuka aykırı sonucu istemesidir³⁸.

Kast, doğrudan kast ve dolaylı kast (ihtimalî kast) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır³⁹. Doğrudan kastta zarar veren, hukuka aykırı sonucu doğrudan doğruya istemekte, kabul etmektedir⁴⁰. Örneğin bir kişiye zarar vermek amacıyla aracı bu kişinin üzerine süren kişi kasten hareket etmiş olmaktadır⁴¹.

Kastın bir diğer çeşidi ise dolaylı kasttır. Dolaylı kast, öğretide olası kast (ihtimalî kast)⁴² olarak da ifade edilmektedir⁴³. Dolaylı kast durumunda, zarar veren hukuka aykırı sonucu doğrudan istememesine rağmen, bu ihtimali göz önüne alarak, buna razı olarak hareket etmektedir⁴⁴. Örneğin,

Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 29, 30; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (26. Baskı, Yetkin 2021) 594.

31 Eren (n 30) 594, 655; M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: II* (Genişletilmiş 15. Bası, Vedat 2020) 12, 54; Yavuz (n 30) 31.

32 Fikret Eren ve Ünsal Dönmez, *Eren Borçlar Hukuku Şerhi, Cilt II m. 49-82* (Yetkin 2022) 1167; Oğuzman ve Öz (n 31) 56; Mustafa Ünlütepe, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (1. Baskı, Seçkin 2021) 154 vd.

33 O. Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1, 2* (Genişletilmiş 2. Baskı, Seçkin 2019) 74.

34 Selahattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Halûk Burcuoğlu ve Atilla Altop, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Yedinci Baskı, Filiz 1993) 493; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Gözden Geçirilmiş – Güncelleştirilmiş 24. Bası, Turhan 2020) 405; Oğuzman ve Öz (n 31) 56; Ünlütepe (n 32) 154. Aynı yönde bkz. Oğuz Sadık Aydos, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin 2022) 101.

35 Eren (n 30) 659.

36 Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku* (n 34) 405; Oğuzman ve Öz (n 31) 56.

37 Yargıtay HGK, E 2015/10-2236 K 2019/34, 29.01.2019 <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 3 Nisan 2022.

38 Antalya (n 33) 75.

39 Eren ve Dönmez (n 32) 1169; Antalya (n 33) 76; Ünlütepe (n 32) 154.

40 Eren ve Dönmez (n 32) 1169; Antalya (n 33) 76.

41 Aydos (n 34) 101.

42 Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 34) 493; Oğuzman ve Öz (n 31) 56.

43 Ünlütepe (n 32) 154.

44 Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 34) 493; Oğuzman ve Öz (n 31) 56; Antalya (n 33) 76; Aydos (n 34) 101;

hasmının sadece evini yakmak isteyen bir kimsenin bu yangın esnasında hasmının da ölebileceğini düşünerek evi ateşe vermesi halinde, fail, hasmının yanarak ölmesini doğrudan doğruya istememekle birlikte, böyle bir sonucun gerçekleşme ihtimalini kabul etmekte, onu göze almaktadır. Dolayısıyla fail dolaylı kast ile hareket etmektedir⁴⁵.

Doğrudan kast ile dolaylı kast arasında ise hukuki sonuçları yönünden bir fark bulunmamaktadır⁴⁶.

C. TÜRK CEZA HUKUKUNDA KAST

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, Türk Borçlar Kanunu'nun aksine kast kavramını tanımlamıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 21/1. maddesine göre; “*Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.*” Bu düzenleme ile kastın, suçun genel nitelikte manevi (sübjektif) bir unsuru olduğu ortaya konulmuştur⁴⁷.

Türk Ceza Kanunu, bir suçun gerçekleşmesi bakımından esas manevi unsuru “kast” olarak belirlemiş ve suçun oluşmasını kasten gerçekleştirilen bir fiilin varlığına bağlamıştır. Davranış kasten gerçekleştirilmemişse, kural olarak, cezalandırılabilir bir davranış da söz konusu değildir⁴⁸. Bir diğer anlatımla, Kanunun suç saydığı bir eylem dolayısıyla kişinin cezalandırılabilmesi için kural olarak eylemin kasten işlenmiş olması gerekir⁴⁹. Türk Ceza Kanunu'na göre, taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hâllerde cezalandırılır (m. 22/1). TCK m. 21/1 hükmünde yer alan ilk cümle ve m. 22/1 hükmü birlikte ele alındığında, kural olarak, suçlar kasten işlenebilir, istisnaen, taksirle işlenebilir. Bu nedenle bir suçun taksirle işlenebilmesi için kanunda açıkça ve ayrıca taksirle işlenebileceği belirtilmelidir⁵⁰.

Öğretide de benzer tanım verilmekte ve kast, suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilerek ve isteyerek gerçekleştirme, olarak tanımlanmaktadır⁵¹. Dolayısıyla kast iki unsurdan oluşmaktadır: 1. Bilme, 2. İsteme (irade)'dir⁵².

TCK 30/1. maddede, “*Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz*” hükmüne yer verilmiştir. Şu halde, failin kasten hareket etmiş sayılabilmesi için bilmesi gereken hususlar, sonuç alt unsurunu da kapsayacak biçimde suçun kanuni

Ünlütepe (n 32) 1544.

45 Eren ve Dönmez (n 32) 1169 vd.

46 Tekinay, Akman, Burcuoğlu ve Altop (n 34) 493; Antalya (n 33) 76; Ünlütepe (n 32) 155.

47 Hamide Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75* (4. Bası, Beta 2015) 229.

48 M. Emin Artuk, Ahmet Gökçen, M. Emin Alşahin ve Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (13. Baskı, Adalet 2019) 391.

49 Kayıhan İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Yenilenmiş Bası, Beta 2016) 426.

50 Mustafa Özen, *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, Adalet 2019) 407.

51 Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır (n 48) 394; Caniklioğlu, ‘Yargıtay’ın 2012 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi’ (n 5) 435.

52 Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır (n 48) 394; Caniklioğlu, ‘Yargıtay’ın 2012 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi’ (n 5) 435; Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Güncellenmiş 15. Baskı, Seçkin 2020) 376; Kayıhan İçel, ‘Ceza Hukukunda Temel Kusurluluk Şekli “Kast” ’ (2007) (12) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 61, 62; Tuğrul Katoğlu, ‘*Olası Kasıt ve Suça Teşebbüs*’ Prof. Dr. Nevzat Toroslu’ya Armağan Cilt: 1 (Ankara 2015) 611, 613; Özen (n 49) 411; Zafer (n 47) 230.

tanımında yer alan bütün maddi unsurlardır⁵³. Dolayısıyla, bilme, fiilin Kanunda öngörülen tüm unsurlarını kapsamalıdır⁵⁴. Kastın isteme unsuru ile kastedilen ise, suçun kanuni tanımında yer alan maddi unsurların gerçekleştirilmesinin istenmesidir. Daha açık deyişle isteme unsuru, suçun kanuni tanımında yer alan maddi unsurların gerçekleştirilmesine yönelik iradeyi ifade etmektedir⁵⁵.

Kastın çeşitleri ise, doğrudan doğruya kast ve olası kاستtır. Türk Ceza Kanununda hem “kast” hem de “olası kast” tanımlanmıştır (TCK m. 21). Fail suçun kanuni tanımında yer alan maddi unsurları bilerek ve isteyerek hareket ediyorsa bu durumda doğrudan kast söz konusudur⁵⁶. Olası kast (gayri muayyen, dolayısıyla, belirli olmayan kast veya dolus eventualis⁵⁷) ise, TCK’nın 21. maddesinin ikinci fıkrasında, “*Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır*” şeklinde düzenlenmiştir⁵⁸. Failin suçun kanuni tanımındaki maddi unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, hareketine devam etmesi ve fiilin olası sonuçlarını kabullenmesi halinde, olası (muhtemel) kast söz konusu olur. Diğer bir ifadeyle, hareketinin belli bir neticeyi meydana getirebileceğini öngören failin, söz konusu hareketi yapmaktan kaçınmaması, “olursa olsun” demesi, olası kastın varlığını gösterir⁵⁹.

Türk Ceza Kanununda olası kastın varlığı halinde temel cezada indirim yapılması öngörülmüştür. TCK m. 21/2’ye göre, “*Bu halde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur; diğer suçlarda ise temel ceza üçte birden yarısına kadar indirilir.*”

III. ÖLÜM AYLIĞININ ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE RÜCUU BAKIMINDAN KASTIN BELİRLENMESİ

A. YARGI KARARLARINDA BENİMSELENEN GÖRÜŞ

Yargıtay’ın, 5510 sayılı Kanunun m. 39/1 hükmüne dayanan uyuşmazlıklar hakkında vermiş olduğu kararlarının incelenmesinden, kastın varlığı konusunda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Kast”

53 Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır (n 48) 394; İçel, *Ceza Hukuku* (n 49) 426; aynı yazar, ‘Kast’ (n 52) 62; Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 13. Baskı, Seçkin 2020) 154, 159 vd.

54 Katoğlu (n 52) 613; Zafer (n 47) 232.

55 Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır (n 48) 399.

56 Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır (n 48) 399.

57 İçel, *Ceza Hukuku* (n 49) 430.

58 TCK’nın 21. maddesinin ikinci fıkrasının ilk cümlesinde yapılan olası kast tanımının eksik olduğu yönünde bkz. Katoğlu (n 52) 614.

59 Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır (n 48) 401. Aynı yönde bkz. Zafer (n 47) 235. Yargıtay Ceza Genel Kurulu’na göre, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 21. maddesi; “..Olası kastı doğrudan kasttan ayıran diğer ölçüt; suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşmesinin muhakkak olmayıp, muhtemel olmasıdır. Fail, böyle bir durumda muhakkak değil ama, büyük bir ihtimalle gerçekleşecek olan neticenin meydana gelmesini kabullenmekte ve “olursa olsun” düşüncesi ile göze almakta; neticenin gerçekleşmemesi için herhangi bir çaba göstermemektedir. Olası kastta fiilin kanunda tanımlanan bir sonucun gerçekleşmesine neden olacağı muhtemel görülmesine karşın, bu neticenin meydana gelmesi fail tarafından kabul edilmektedir.” Yargıtay CGK, E 2014/1-200 K 2016/250, 10.05.2016 (Yusuf Yaşar ve Nil M. G. Diken, ‘Karar İncelemesi – Bilinçli Taksir ve Olası Kast (Dolus Eventualis) Farkının Değerlendirilmesi’ (2018) 7 (1) Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi 97, 98 vd.)

başlıklı 21. maddesindeki düzenlemeyi esas aldığı görülmektedir. Gerçekten 10. Hukuk Dairesinin konuya ilişkin 2012 yılında vermiş olduğu bir kararında şu açıklamalara yer verilmiştir: “5237 sayılı Türk Ceza Kanununun “Kast” başlıklı 21. maddesi; “Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.” düzenlemesini içermektedir. Buna göre, Kanunun suç saydığı bir eylem dolayısıyla kişinin cezalandırılabilmesi için, kural olarak eylemin kasten işlenmiş olması gerekir. Kastın unsurları ise: 1-)Öngörme Unsuru; Failin kasten hareket etmiş sayılabilmesi için, sonuç alt unsuru da dahil olmak üzere yasal tanımda yer alan tüm unsurları öngörmüş, yani onları bilmiş olması gerekir. 2-)İsteme (irade) Unsuru; Bir şeyin bilinmiş olması, o şeyin aynı zamanda istenmiş olduğunu göstermez. Yani, öngörme, aynı zamanda isteme anlamına gelmez. Bu nedenle, failin kasten hareket ettiğini söyleyebilmek için, başta kanunda tanımlanan sonuç alt unsuru olmak üzere, öngördüğü tüm hususları aynı zamanda istemiş olması gerekir. Failin öngördüğü ile istediği arasında uygunluk varsa, yani öngördüğü sonuca ulaşmak için iradesini harekete geçirmişse, kastı oluşmuş sayılır ve bundan sorumlu tutulur. 5510 sayılı Kanunun 39. maddesi, 1479 sayılı Kanunun 63. maddesiyle karşılaştırıldığında; “suç sayılır hareket” yerine “kast”; “ilk peşin değer” yerine “ilk peşin sermaye değerinin yarısı” ölçütü getirilerek 1479 sayılı Kanuna oranla daha dar kapsamlı bir içerik oluşturmuş olup, bu düzenlemenin amacı; “kasti” hareketiyle sigortalı veya sigortalının ölümü halinde haksahiplerine aylık bağlanmasına neden olan üçüncü kişiye kısmen de olsa medeni ceza vermek ve Kuruma gelir sağlamaktır...”⁶⁰.

Yargıtay’ın aynı yönde 2019 tarihli bir kararına göre de; “5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 21. maddesine göre suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir. Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır. Türk Ceza Kanunundaki taksirli eylemler 39. maddedeki rücu kapsamı dışında tutulmuştur. Bir fiilin kasıt veya olası kasıt ile işlenip işlenmediği, maddi olgunun tespiti, ceza hukukunun mesuliyete ilişkin esas ve ilkeleriyle yapılabileceği ortadadır.”⁶¹.

Öte yandan Yargıtay, istisnai bazı kararlarında 5510 sayılı Kanunun 39. maddesine ilişkin olarak Borçlar Hukukundaki kast kavramını esas almıştır. Yargıtayın bu yöndeki bir kararına göre; “Bu fıkra kapsamında rücu edilecek kişilerin sorumlulukları, üçüncü kişinin kasti fiili ile kanunda belirtilen sosyal sigorta yardımlarının yapılmasını gerektiren bir halin doğması ve sigortalı ya da hak sahiplerine bu yardımların yapılması koşuluna bağlanmıştır. Kast, hukuka aykırı eylemin sonuçlarıyla birlikte, bilerek ve isteyerek işlenmesidir...Ancak, eylemi yapanın kasıtlı davranmış olduğunun söylenebilmesi için, bütün zararların önceden istenilmiş bulunması aranmaz...Kastın özel bir türünü oluşturan ve ihtimali kast (olası kast) olarak adlandırılan kusur türünde; fail, işlediği fiilin hukuka aykırı sonuç verebileceğini öngörmekte ve bu sonuçları istememekle birlikte kabul etmektedir.Kanunun açık ve buyurucu hükmüne göre; kasta dayanmayan fiili sonucunda sigortalının malul kalmasına veya ölümüne neden olan üçüncü kişinin,

60 Yargıtay 10 HD, E 2010/14720 K 2012/5051, 19.03.2012 <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 3 Nisan 2022.

61 Yargıtay 10 HD, E 2019/2476 K 2019/8596, 14.11.2019. Aynı yöndeki kararlar için bkz. Yargıtay 10 HD, E 2015/16472 K 2017/5230, 19.06.2017; Yargıtay 10 HD, E 2015/17802 K 2017/7300, 26.10.2017; Yargıtay 10 HD, E 2015/23227, K 2017/8306, 27.11.2017; Yargıtay 10 HD, E 2015/24171 K 2017/8400, 28.11.2017; Yargıtay 10 HD, E 2016/191 K 2018/837, 12.02.2018; Yargıtay 10 HD, E 2016/18898 K 2019/3884, 25.04.2019 <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 2 Mart 2021.

sigortalıya veya hak sahiplerine bağlanan aylıklar nedeniyle, anılan madde kapsamında Kurumun rücu alacağından sorumlu tutulması mümkün değildir.”⁶². Görüldüğü üzere Yargıtay 10. Hukuk Dairesi bu kararında kast kavramı açısından Borçlar Hukukundaki tanımdan hareket etmiştir.

Sonuç olarak, uygulamada Yargıtay’ın istisnai bazı kararları dışında, 5510 sayılı Kanunun 39/1. maddesindeki kast kavramı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda öngörülen esaslara göre değerlendirilmektedir.

B. ÖĞRETİDEKİ GÖRÜŞLER

Öğretideki bir görüşe göre, 1479 sayılı Kanunun 63. maddesi uyarınca, üçüncü kişinin suç sayılır fiili taksirli suç niteliğinde olsa bile Kurum bu kişiye karşı rücu hakkını kullanabilirken 5510 sayılı Kanun m. 39/1 uyarınca üçüncü kişi Kuruma karşı sadece kast nedeniyle sorumlu tutulabilir⁶³. Bu görüşe göre, 5510 sayılı Kanunun 39. maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten sonra üçüncü kişi kasta dayanmayan suç sayılır hareketinden dolayı sorumlu tutulamaz⁶⁴.

Öğretideki bir başka görüş, 5510 sayılı Kanunun 39. maddesindeki düzenlemeyi 1479 sayılı Kanunun 63. maddesindeki düzenleme ile karşılaştırmakta ve bunun sonucunda 5510 sayılı Kanun ile “suç sayılır hareket” yerine “kasıt” ibaresi getirilerek 1479 sayılı Kanuna oranla daha dar kapsamlı bir düzenleme oluşturulduğunu belirtmektedir⁶⁵.

Öğretideki aynı yöndeki bir başka görüş de, 5510 sayılı Kanun 39. maddesi ile “suç sayılır hareket” yerine “kasıt” ölçütü getirilerek 1479 sayılı Kanuna oranla daha dar kapsamlı bir içerik oluşturulduğuna dikkat çekmektedir. Bu görüş kapsamında yazar, madde uygulamasında en büyük sorunun, kastın ortaya çıkarılmasında yaşanacağını ifade etmektedir. Zira, yazara göre kast kavramı ceza hukukuna özgü bir kavram olup, suç sayılır hareket yerine, kasti eylemin aranması, bu durumun ceza hükmüyle ortaya konulmasını zorunlu kılacaktır⁶⁶.

C. GÖRÜŞÜMÜZ

506 sayılı Kanunda ölüm aylığı yönünden Kuruma rücu hakkı tanınmamış iken, ölüm aylığının üçüncü kişilere rücuu 1479 sayılı Kanunda düzenlenmiş, bu Kanun uyarınca Kurumun rücu hakkının doğumu için ölüme üçüncü kişinin suç sayılır hareketinin sebep olması aranmıştı. 5510 sayılı Kanunda ise konu özel olarak düzenlenmiş ancak hak sahiplerine bağlanan ölüm aylıklarının rücuu için üçüncü kişinin suç sayılır hareketi değil, kasıtlı hareketi aranmıştır (m. 39/1) Bu anlamda 5510

62 Yargıtay 10 HD, E 2017/3705 K 2017/5701, 13.09.2017. Aynı yönde bkz. Yargıtay 10 HD, E 2015/19485 K 2017/6977, 18.10.2017; Yargıtay 10 HD, E 2015/23686 K 2018/406, 25.01.2018 <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 2 Mart 2021.

63 Aslanköylü, *Şerh C. 2* (n 7) 1439.

64 Aslanköylü, *Şerh C. 2* (n 7) 1452 vd.

65 Alp (n 7) 126 vd.

66 Turan (n 11) 203.

sayılı Kanundaki 39. madde 1479 sayılı Kanundaki düzenlemeden daha farklı, yeni bir düzenleme niteliğindedir.

Öte yandan 1479 sayılı Kanun m. 63'teki düzenleme 5510 sayılı Kanundaki düzenlemeden farklı olsa da söz konusu bu düzenleme kanun koyucuyu ve Yargıtayı etkilemiştir. Bunu öncelikle 39. madde gerekçesinde görmek mümkündür. Gerçekten 5510 sayılı Kanunun 39. maddesinin gerekçesinde, “Üçüncü bir kişinin suç sayılabilir bir hareketi sonucu malûllük veya ölüm sigortasından yardım yapılmasını gerektiren bir halin doğması halinde üçüncü kişinin sorumluluğu bu madde ile düzenlenmiştir.” ifadelerine yer verilmiştir⁶⁷. Görüldüğü gibi 39. madde metninde olmamasına rağmen madde gerekçesinde üçüncü bir kişinin “suç sayılabilir bir hareketi”nden söz edilmiştir. Ancak madde gerekçesi ile madde metninin uyuşmadığı açıktır.

5510 sayılı Kanun m. 39/1 hükmü ile 1479 sayılı Kanundaki hükmü birlikte değerlendirdiğimizde, kanun koyucunun ölüm sigortasından hak sahiplerine bağlanan aylıkların rücu konusunda bir yandan kapsam genişlemesi yaptığı, diğer yandan da bu aylıkların üçüncü kişiye rücu edilebilme olanağını sınırladığı görülmektedir. Gerçekten daha önce sadece 1479 sayılı Kanun kapsamında bağlanan ölüm aylıkları rücu edilebilirken 5510 sayılı Kanunla artık *tüm sigortalıların* hak sahiplerine bağlanan ölüm aylıklarının üçüncü kişilere rücu mümkün hale gelmiştir. Buna karşılık 1479 sayılı Kanundaki düzenlemeden farklı olarak 5510 sayılı Kanunda rücu için üçüncü kişinin eyleminin *kasta dayanması* aranarak üçüncü kişiye rücu sınırlandırılmıştır.

Yasal durum bu şekilde olmakla birlikte, yukarıda da belirtildiği gibi yapılan düzenleme Madde Gerekçesine tam olarak yansıtılmamıştır. Bu noktada Gerekçeye üstünlük tanındığında, üçüncü kişinin Kurumun rücu alacağından sorumluluğu ancak *kasta dayanan suç sayılabilir bir hareketi* ile ölüm sigortasından yardım yapılmasını gerektiren bir eylemi olması halinde mümkün olabilecektir. Bu yönde yorum yapıldığında ise rücu davasına bakan hukuk hâkiminin üçüncü kişinin kasten işlediği eylemin *suç niteliği taşıyıp taşımadığını* da belirlemesi gerekecektir ki, bunun isabetli olup olmadığı aşağıda tartışılacaktır.

Bize göre, 5510 sayılı Kanunun 39/1. maddesinin metni dikkate alındığında kast kavramının Borçlar Hukuku anlamında esas alınması yerinde olacaktır. Bu kasıtlı eylemin ayrıca suç niteliği taşıyıp taşımadığı ise değerlendirilmeye alınmamalıdır. Gerçekten, bize göre, 1479 sayılı Kanun m. 63/1 ve 5510 sayılı Kanun m. 39/1 uyarınca bağlanan ölüm aylıklarının üçüncü kişilere rücu edilmesine imkan sağlama şeklindeki benzerliği, Yargıtayın, 1479 sayılı Kanunun 63. maddesine ilişkin “içtihat hafızasına” dayanması ve 63. maddede yer alan “suç sayılır hareket” ile 39. maddede yer alan “kast” kavramını karşılaştırmak suretiyle somut olaylara Türk Ceza Kanunu hükümlerini uygulaması için yeterli değildir. Buna karşılık Yargıtay verdiği kararlarında genel olarak bu içtihat hafızasına dayanmakta, uyuşmazlıkların hukuki dayanaklarını ortaya koyarken Türk Ceza Kanunu hükümlerine yer vermekte ve adeta ölüm aylıklarından üçüncü kişiye rücu için üçüncü kişinin eyleminin suç sayılır olmasını da aramaktadır.

Gerçekten Yargıtay verdiği kararlarında öncelikle 5510 sayılı Kanunun 39/1. maddesindeki düzenleme ile 1479 sayılı Kanunun 63. maddesindeki düzenlemeyi karşılaştırmakta, 5510 sayılı

67 TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi <<https://mevzuat.tbmm.gov.tr>> Erişim Tarihi 28 Mart 2022.

Kanunun 39. maddesi ile “suç sayılır hareket” yerine “kasıt” ölçütü getirilerek 1479 sayılı Kanuna oranla daha dar kapsamlı bir içerik oluşturulduğuna isabetli bir şekilde, dikkat çekmektedir⁶⁸. Ancak Yüksek Mahkeme 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sayıca daha az kararları dışında konuya Türk Ceza Kanunu çerçevesinde yaklaşmakta, kast kavramını Türk Ceza Kanunu kapsamında açıklamaktadır. Yargıtaya göre, suç kavramı Türk Ceza Kanununa göre tespit edilebilir. Yine Yargıtaya göre, TCK m. 21/1 uyarınca “*Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.*”⁶⁹. TCK m. 22/1 hükmüne göre de; “*Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır*”.

Görüldüğü üzere Yargıtay vermiş olduğu bu kararlarında kast kavramını suç ile ilişkilendirmekte, açıkça belirtmemiş olsa da bu açıklamalarının sonucu olarak üçüncü kişinin suç sayılır kasıtlı bir hareketi ile sigortalının ölümüne sebep olmasını aramış olmaktadır. Oysa 5510 sayılı Kanunun 39/1. maddesinde sadece kasıtlı eylemden söz edilmiştir. Söz konusu 39. madde, 1479 sayılı Kanunun 63. maddesinin aksine “suç” kavramından söz etmemektedir. Üçüncü kişinin kasti hareketi, onun suç teşkil eden eylemi ile ilişkilendirilmemiştir. Türk Ceza Kanununda ise kast, suçun oluşması ile yani suçun varlığı ile ilgilidir. Ceza hâkimi maddi olgulara göre kasten öldürme eylemi yönünden kastın varlığını tespit ettiğinde, bunun suç teşkil edip etmeyeceğini Ceza Hukukunun genel ilke ve esaslarına göre değerlendirecektir. Oysa 5510 sayılı Kanunun 39. maddesinin ifadesine göre rücu davasında hâkim, bir ceza hâkimi gibi üçüncü kişinin eyleminin suç teşkil edip etmediğini belirlemekle yükümlü değildir. Hâkim, sadece kastın varlığını, bir diğer ifadeyle üçüncü kişinin kasıtlı hareketini tespit etmekle yükümlüdür.

Öte yandan rücu sorumluluğu Sosyal Güvenlik Hukukuna özgü özel bir sorumluluk türü olsa da üçüncü kişinin eylemi hem bir ceza yargılamasına hem de ölenin (sigortalının) desteğinden yoksun kalanlar açısından bir tazminat davasına konu olabilecektir. Bu noktada özellikle açılmış olan ceza davasında verilen kararların hukuk hâkimini bağlayıp bağlamayacağı da özel olarak değerlendirilmelidir. Gerçekten, 5510 sayılı Kanunun 39. maddesi kapsamında üçüncü kişinin rücu sorumluluğunun temelinde yatan kasten öldürme eylemi, Borçlar Hukukuna göre haksız fiil iken Ceza Hukukuna göre ise suç teşkil etmektedir⁷⁰. Bu nedenle burada her iki hukuk dalındaki düzenleme ve uygulamaların birbiri ile ilişkisi de ortaya konulmalıdır.

Hemen belirtelim ki Türk Borçlar Kanunu Borçlar Hukuku açısından yargılamanın Ceza Hukuku ile ilişkisini özel olarak düzenlemiştir. TBK m. 74’e göre, “*Hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı, ayırt etme gücünün bulunup bulunmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi, ceza hâkimi tarafından verilen beraat kararıyla da bağlı değildir. Aynı şekilde, ceza hâkiminin kusurun değerlendirilmesine ve zararın belirlenmesine ilişkin kararı da, hukuk hâkimini bağlamaz.*” Söz konusu madde hâkimin, zarar verenin kusurunun olup olmadığı

68 Yargıtay 10 HD, E 2015/23227, K 2017/8306, 27.11.2017; Yargıtay 10 HD, E 2015/24171 K 2017/8400, 28.11.2017; Yargıtay 10 HD, E 2016/191 K 2018/837, 12.02.2018.

69 Yargıtay 10. HD, E 2016/13575 K 2019/452, 29.1.2019 <www.kazanci.com>Erişim Tarihi 9 Mayıs 2022. Ayrıca bkz. dn. 61’deki kararlar.

70 Ahmet M. Kılıçoğlu, ‘Haksız Fiillerden Sorumlulukta Ceza Hukuku İle Medenî Hukuk İlişkisi’ (1973) 29 (3) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 185, 186.

hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığını açıkça belirtmiştir. Buna karşılık maddi olayların tespiti açısından durum biraz daha farklılık arz edecektir. Gerçekten Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına göre⁷¹, maddi olayların tespitine ilişkin ceza mahkemesi kararı hukuk hâkimini bağlayacaktır.

Sonuç olarak, TBK m. 74'teki açık hüküm karşısında, hâkim, zarar verenin kusurunun olup olmadığı hakkında karar verirken, ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümleriyle bağlı olmadığı gibi ceza mahkemesince verilen kusur ve derecesinin esasları da hukuk hâkimini bağlamayacaktır⁷². Yukarıda da vurguladığımız gibi, 5510 sayılı Kanunun 39. maddesinin uygulanması açısından aksi yönde bir değerlendirme yapmak, yani kastın tespitinde ceza hukukunun sorumlulukla ilgili hükümlerini dikkate almak için 39. madde gerekçesi ve konunun 1479 sayılı Kanundaki düzenleniş biçimi yeterli kabul edilemez. Tüm bu nedenlerle biz Yargıtay'ın 5510 sayılı Kanunun 39. maddesine ilişkin olarak Borçlar Hukukundaki kast kavramını esas aldığı kararlarını daha isabetli bulmaktayız.

Sorumluluk hukukunda kusur kavramı, Ceza Hukukuna oranla farklı özellikler gösterir. Nitekim sorumluluk hukukunda kusur kavramı daha geniştir⁷³. Ancak son olarak şunu da belirtmek gerekir ki, esasında kast kavramının Ceza Hukukundaki tanımı ile özel hukukta yapılan tanımı benzerlik göstermektedir. Ceza Hukuku yönünden suç teşkil eden kasten öldürme hali Borçlar Hukuku yönünden de sorumluluğu doğuracaktır. Somut bir uyuşmazlıkta kast kavramının ister Borçlar Hukuku ister Ceza Hukukundaki tanımı esas alınsın, her iki tanımın aynı unsurlara dayanması sebebiyle aynı hukuki sonuca, yani üçüncü kişinin rücu alacağından Kuruma karşı sorumlu tutulması sonucuna ulaşılması gerekecektir. Fakat bir uyuşmazlığın çözümündeki kavramların kanun koyucunun düzenleme biçimine ve amacına göre yorumlanması ve kullanılması olası tereddütleri ortadan kaldıracaktır.

71 Yargıtay HGK, E 2019/9-681 K 2021/1526, 30.11.2021 <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 28 Mart 2022. Yargıtay HGK'na göre; "25.Hemen belirtilmelidir ki, hukuk hâkiminin yukarıda açıklanan bu bağımsızlığı sınırsız değildir. Gerek öğretide ve gerekse Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarında, ceza hâkiminin tespit ettiği maddi olaylarla ve özellikle "fiilin hukuka aykırılığı" konusu ile hukuk hâkiminin tamamen bağlı olacağı kabul edilmektedir.../... 26.Vurgulamakta yarar vardır ki, hukuk usulü bir şekil hukukudur. Davanın açılması, itirazların ileri sürülmesi, tanıkların ve diğer delillerin bildirilmesi belirli süre koşullarına bağlı kılındığı gibi, ikinci tanık listesi verilememesi, iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağı gibi, yargılamanın süratle sonuçlandırılması gayesi ile belirli kısıtlamalar getirilmiştir. Bunun sonucunda, hukuk hâkimi şekli gerçeği arayacak, maddi gerçek öncelikli hedef olmayacaktır. Ancak ceza hâkimi bunun tersine öncelikli hedef olarak maddi gerçeğe ulaşmaya çalışacaktır. O hâlde ceza mahkemesinin maddi nedensellik bağı (illiyet ilişkisi) tespit eden kesinleşmiş hükmü hukuk hâkimini bağlamaktadır.../... 27.Yargıtayın yerleşik uygulamasına ve öğretilerdeki genel kabule göre, maddi olgunun tespitine ilişkin ceza mahkemesi kararı hukuk hâkimini bağlar. Ceza mahkemesinde bir maddi olayın varlığı ya da yokluğu konusundaki kesinleşmiş kabule rağmen, aynı konunun hukuk mahkemesinde yeniden tartışılması olanaklı değildir".

72 Yargıtay 10. Hukuk Dairesine göre; "Ne var ki; ceza mahkemesi kendine has usuli olanakları nedeniyle hükme esas aldığı maddi olayların varlığını saptamada daha geniş yetkilere sahiptir. Bu nedenle ceza mahkemesinde saptanacak maddi olayın yargısal bir kararla saptanmış olması gerçeğinin hukuk hakimini de bağlaması gerekir. Bu hal; Kamunun yargıya olan güvenin korunmamasın bir gereği olduğu gibi, anılan maddede öngörülen kuralında doğal bir sonucudur. Nitekim bu husus, Yargıtayın yerleşmiş ve kökleşmiş görüşleri ile de kabul edilmiş bulunmaktadır. Şu halde hukuk hakimisi ceza mahkemesince saptanan maddi olaylarla bağlı olup orada belirlenen kusur oranlarıyla bağlı değildir." Yargıtay 10 HD, E 2019/2889 K 2019/8683, 18.11.2019 <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 28 Mart 2022.

73 Eren ve Dönmez (n 32) 1178.

IV. SİGORTALİYİ DOLAYLI KAST (OLASI KAST) İLE ÖLDÜREN ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN RÜCU ALACAĞINDAN SORUMLU TUTULUP TUTULMAYACAĞI

Kurumun hak sahiplerine ölüm aylığı bağlamasına neden olan üçüncü kişinin öldürme eyleminin dolaylı kasta (ihtimalî kasta/olası kasta) dayanması mümkündür. Bu durumda da üçüncü kişiye rücuun mümkün olup olmayacağını belirlemek için gereken bir husustur. Bu nedenle bu başlık altında bu konuya değinmeyi yararlı bulduk.

Dolaylı kast halinde 5510 sayılı Kanununun 39. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağı noktasında öğretilerde farklı görüşler bulunmaktadır. Öğretilerdeki bir görüşe göre, 5510 sayılı Kanununun 39. maddesi uyarınca, sigortalının ölümüne olası kast ile sebep olan kişiye rücu mümkün değildir⁷⁴. Buna karşılık öğretilerdeki bir başka görüşe göre, olası kastın kastın türü olarak kabul edilmesi nedeniyle olası kast halinde 39. maddenin uygulanması yönünden bir tereddüt yaşanmaması gerekir⁷⁵.

Yargıtay 10. Hukuk Dairesi de verdiği bazı kararlarında dolaylı (ihtimalî) kasttan söz etmiştir. Bu bağlamda verdiği bir kararında Yargıtay 10. Hukuk Dairesi şu yönde açıklamalarda bulunmuştur: *“Bu fıkra kapsamında rücu edilecek kişilerin sorumlulukları, üçüncü kişinin kasti fiili ile kanunda belirtilen sosyal sigorta yardımlarının yapılmasını gerektiren bir halin doğması ve sigortalı ya da hak sahiplerine bu yardımların yapılması koşuluna bağlanmıştır. Kast, hukuka aykırı eylemin sonuçlarıyla birlikte, bilerek ve isteyerek işlenmesidir (Prof. Tunçomağ-Borçlar Hukuku Dersleri 1. Cilt-1965). Ancak, eylemi yapanın kasıtlı davranmış olduğunun söylenebilmesi için, bütün zararların önceden istenilmiş bulunması aranmaz. (Ord. Prof. Dr. Andreas B. Schwarz, Borçlar Hukuku Dersleri, I. Cilt, İstanbul-1948, Çeviren Doç. Dr. Bülend Davran) Kastın özel bir türünü oluşturan ve ihtimali kast (olası kast) olarak adlandırılan kusur türünde; fail, işlediği fiilin hukuka aykırı sonuç verebileceğini öngörmekte ve bu sonuçları istememekle birlikte kabul etmektedir. Kanunun açık ve buyurucu hükmüne göre; kasta dayanmayan fiili sonucunda sigortalının malul kalmasına veya ölümüne neden olan üçüncü kişinin, sigortalıya veya hak sahiplerine bağlanan aylıklar nedeniyle, anılan madde kapsamında Kurumun rücu alacağından sorumlu tutulması mümkün değildir.*

Davaya konu somut olay yukarıda belirtilen esaslar dahilinde değerlendirilerek davanın yasal dayanağının 5510 Sayılı Kanun’un 39. maddesi olup olmadığı araştırılmalı, yasal dayanağın anılan kanunun 39. maddesi olması durumunda meydana gelen kazada kasıt unsurunun bulunmaması karşısında, davanın reddine karar verilmesi gerekir”⁷⁶.

Yargıtay yukarıda anılan kararında, ihtimalî kast halinde üçüncü kişinin, ölüm sigortasından bağlanan aylıklar nedeniyle 39. madde uyarınca Kurumun rücu alacağından sorumlu olduğunu açıkça ifade etmemiştir. Bununla birlikte Yargıtay, kararında kastı *“hukuka aykırı eylemin sonuçlarıyla birlikte, bilerek ve isteyerek işlenmesi”* şeklinde tanımlamış ve eylemi yapanın kasıtlı davranmış olduğunun söylenebilmesi için, bütün zararların önceden istenilmiş olmasının aranmayacağını belirtmiştir.

74 Arzu Gökalp Civan, ‘Sosyal Güvenlik Hukukunda Ölüm Sigortası’ (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi 2019) 231.

75 Turan (n 11) 203.

76 Yargıtay 10 HD, E 2015/23686 K 2018/406, 25.1.2018; aynı yönde Yargıtay 10 HD, E 2017/3705 K 2017/5701, 13.9.2017 <www.kazanci.com> Erişim Tarihi 2 Mart 2022.

Akabinde ihtimali kastın, kastın özel bir türünü oluşturduğunu açıkça zikretmiştir. İhtimali kast durumunda failin, işlediği fiilin hukuka aykırı sonuç verebileceğini öngörmekte ve bu sonuçları istememekle birlikte kabul etmekte olduğunu da ifade etmiştir. Sonuç olarak Yargıtay, Kanunun açık ve buyurucu hükmüne göre; fiili kasta dayanmayan üçüncü kişinin anılan madde kapsamında Kurumun rücu alacağından sorumlu tutulamayacağına hükmetmiştir.

Karardaki anlatım biçimi karşısında Yüksek Mahkemenin 39. maddede belirtilen kastın, doğrudan ve dolaylı (ihtimali kast) kast olmak üzere her iki türü de kapsadığını düşündüğünü ifade edebiliriz. Dolayısıyla tüm bu anlatımlar karşısında Yargıtayın dolaylı kastı rücu kapsamında değerlendirdiğini ve dolaylı kast halinde 39. madde uyarınca üçüncü kişiye rücu kabul ettiğini söyleyebilmek mümkündür.

Bize göre de, üçüncü kişinin sorumluluğu için kastın varlığı zorunlu olup dolaylı kastın kastın bir çeşidi olması karşısında dolaylı kasta (olası kasta) dayanan eylemler de 39. madde kapsamında kabul edilmelidir. Dolayısıyla üçüncü kişinin eyleminin dolaylı kasta dayandığının tespit edilmesi hâlinde söz konusu kişi Kurum karşısında sorumlu tutulmalıdır. Kaldı ki, yukarıda⁷⁷ dolaylı kastı anlatırken öğretilen örnek de dikkate alındığında, hasmının sadece evini yakmak isteyen, öte yandan bu yangın esnasında hasmının da ölebileceğini kabul ederek evi ateşe veren failin, dolaylı kasta dayanan eylemi nedeniyle 39. madde anlamında Kurumun rücu alacağından sorumlu tutulmaması isabetli kabul edilemez.

Buna karşılık 5510 sayılı Kanunun 39. maddesinin açık ifadesi karşısında *kasta dayanmayan fiili* sonucunda sigortalının ölümüne neden olan üçüncü kişi, hak sahiplerine bağlanan aylıklar nedeniyle, anılan madde kapsamında rücu alacağından sorumlu tutulamaz⁷⁸. Yargıtay da, “*taksirli eylemlerin 39. maddedeki rücu kapsamı dışında tutulmuş*” olduğuna hükmetmiştir⁷⁹. Bunun sonucunda taksirin bir türü olan *bilinçli taksir* m. 39 hükmünün kapsamı dışında kalır. Nitekim Yargıtay verdiği bir kararda bu sonuca açıkça dikkat çekmiştir. Yargıtaya göre, “... *somut olayda, eylemin bilinçli taksirle işlendiğine dair verilen ceza mahkemesi hükmününün Yargıtaya onanarak kesinleşmiş olması ve bilinçli taksir halinin, anılan 39. maddede öngörülen kast unsuru kapsamında bulunmaması karşısında davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde yanılığlı değerlendirme sonucu hüküm kurulması, usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir*”⁸⁰.

Son olarak şunu da ekleyelim ki, Türk Borçlar Kanunu m. 64 uyarınca *haklı savunmada* bulunduğu için sigortalıyı öldüren üçüncü kişiye Kurum rücu edemez. Haklı savunma, bir kişinin kendisi veya bir başkasının hukuki varlığını, bir kişinin mevcut veya çok yakın hukuka aykırı bir saldırısından kurtarmak amacıyla söz konusu kişinin hukuki varlığını ihlal eden zorunlu bir savunma fiilinde bulunmasını ifade etmektedir⁸¹. Böyle bir durumda da olayda kast unsurunun bulunduğundan söz etmek mümkün değildir. Nitekim TBK m. 64/1’de “*Haklı savunmada bulunan, saldıranın şahsına*

77 Bkz. II, B.

78 506 sayılı Kanunun hastalık sigortası kapsamında üçüncü kişinin rücu sorumluluğunun düzenlendiği 39. maddesine ilişkin olarak hastalığa sebep olanın kastından maksadın, üçüncü kişinin hastalığı bilerek istemesi olduğu, olası (ihtimali) kastın dahi sorumluluk nedeni olduğu hakkında bkz. Çenberci (n 7) 298.

79 Yargıtay 10 HD, E 2019/2476 K 2019/8596, 14.11.2019 <www.kazanci.com> Erişim Tarihi 1 Şubat 2022.

80 Bkz. dn. 79’daki karar (Yargıtay 10 HD, E 2019/2476 K 2019/8596, 14.11.2019).

81 Eren (n 30) 694; Eren ve Dönmez (n 32) 1453.

veya mallarına verdiği zarardan sorumlu tutulamaz.” denilmektedir. Hükmün Kurumun rücu hakkını kapsadığını da kabul etmek gerekir.

V. HAK SAHIPLERİNE AYNI OLAY SEBEBİYLE HEM ÖLÜM AYLIĞININ HEM DE ÖLÜM GELİRİNİN BAĞLANMASI HALİNDE RÜCU

5510 sayılı Kanuna göre üçüncü kişinin eylemi sonucu ölüm bir iş kazası niteliği taşıyorsa bu durumda hak sahiplerine koşulların varlığı halinde, yani ölüm aylığı bağlanması için gerekli prim gün sayısı ya da sigortalılık süresinin mevcut olması halinde ölüm gelirinin yanında ölüm aylığı da bağlanacaktır. Gerçekten 5510 sayılı Kanun m. 54/1, (c) hükmü uyarınca, “*Malûllük, yaşlılık, ölüm sigortaları ve vazife malûllüğü ile iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından hak kazanılan aylık ve gelirler birleşirse, sigortalıya veya hak sahibine bu aylık veya gelirlerden yüksek olanın tamamı, az olanın yarısı, eşitliği halinde ise iş kazası ve meslek hastalığından bağlanan gelirin tümü, malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığının yarısı bağlanır*”. Dolayısıyla bu ihtimalde hak sahiplerine hem ölüm sigortasından ölüm aylığı hem de iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolundan ölüm geliri bağlanabilecektir.

Bu durumda bağlanan ölüm aylığının rücu açısından üçüncü kişinin kasti eylemi aranırken, bağlanan ölüm geliri açısından ise kast dışındaki diğer kusur halleri yeterli olacaktır. Zira 5510 sayılı Kanun m. 21/4 hükmü uyarınca iş kazası üçüncü bir kişinin *kusuru nedeniyle* meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir.

Görüldüğü gibi m. 21/4 hükmü uyarınca üçüncü kişiye rücu kast gerekli olmayıp, üçüncü kişinin genel olarak kusurlu olması gerekli ve yeterlidir. Bu nedenle üçüncü kişiye rücu edilen tutarın kaynağının ölüm aylığı mı yoksa ölüm geliri mi olduğunun belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Ancak bu belirlemeden sonra olayda kastın mı aranacağı yoksa diğer kusurluluk hallerinin varlığının yeterli olup olmayacağı söylenebilecektir⁸².

VI. KANUNLARIN ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASI

Kanunlar, kural olarak, yürürlükte buldukları süre içinde uygulanırlar. Bir başka deyişle, kanunlar yürürlüğe girdikleri tarihten yürürlükten kaldırıldıkları tarihe kadar meydana gelen olaylara ve ilişkilere uygulanırlar; yürürlük tarihinden önceki veya yürürlükten kalktıktan sonraki olay ve

82 Yargıtay 10. Hukuk Dairesi de verdiği bir kararda, direksiyon hakimiyetini kaybetmesi nedeniyle kullandığı aracın devrilmesiyle meydana gelen trafik kazası sonucu sigortalının ölümüne neden olan davalı üçüncü kişinin eyleminde Kurumun rücu hakkının varolması için şart olan kast unsuru bulunmadığının belirgin olması karşısında, kazanın iş kazası olup olmadığı, sigortalının hak sahiplerine ölüm aylığı mı yoksa trafik iş kazasından dolayı gelir mi bağlandığının belirlenmesi gerektiğine hükmetmiştir, Yargıtay 10 HD, E 2016/12264 K 2019/456, 29.1.2019. Aynı yönde Yargıtay 10 HD, E 2016/13575 K 2019/452, 29.1.2019; Yargıtay 10 HD, E 2015/24171 K 2017/8400, 28.11.2017 <www.kazanci.com> Erişim Tarihi 1 Şubat 2022.

ilişkilere uygulanmazlar⁸³. Kanunların yürürlüğe girdikleri tarihten önce gerçekleşen olaylara uygulanamamasına kanunların geçmişe etkili olmaması (makale şamil olmama ilkesi) veya kanunların geriye yürümemesi denir⁸⁴.

1982 Anayasasının 38. maddesinin 1. ve 2. fıkraları ceza hukuku bakımından kanunilik ilkesini tanımlamaktadır. Buna göre suç tanımında ve cezada suçun işlendiği zaman kanunu esas alınır. İşlendiği zaman kanununa göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı ceza verilemez ve o kanunun öngördüğü cezadan daha ağır ceza verilemez. Anayasada açıkça belirtilen bu durum dışında geriye yürümezliğe yer verilmiş değildir⁸⁵.

Kanunların geçmişe uygulanmaması ilkesinin temelinde çeşitli sebepler vardır. Bu sebeplerden birincisi hukuk güvenliği ilkesi olup⁸⁶ kanunların zaman itibarıyla uygulanmasının anılan ilke ile doğrudan bağlantısı bulunmaktadır⁸⁷. Kişiler bir işlemi yaptığı sıradaki kanunlarla bağlı olmalıdırlar. Kişiler daha sonra çıkan kanunlara tâbi olurlarsa hukuk güvenliği sarsılır. Bu nedenle yeni bir kanundan önce olup bitmiş olaylar ve ilişkiler yeni kanundan etkilenmez⁸⁸. Vatandaşın güveninin korunması ancak aynı konuya ilişkin kural getiren yeni yasanın önceye etkili olmaması (makale şamil olmama) ile mümkündür⁸⁹.

Kamu düzeninin, emredici hukuk kurallarının ve genel ahlakın gerektirdiği durumlarda ise kanunların geriye yürümemesi ilkesi dışına çıkmak mümkün olabilir⁹⁰. Buna göre, istisnaen, yeni kanunun kamu düzenini ve genel ahlâkı ilgilendiren emredici hükümleri ile kanunun diğer emredici hükümlerinin geçmişe yürüyebileceği ve aynen uygulanacağı kabul edilmektedir⁹¹. Yürürlüğe giren kanunda, kanunun geriye yönelik uygulanacağına ilişkin özel bir hüküm varsa bu durumda da kanun geçmişe yürütülebilir⁹².

83 Serap Helvacı ve Fulya Erlüle, *Medeni Hukuk – Medeni Hukuka Giriş – Kişiler Hukuku – Aile Hukuku* (6. Bası, Legal 2020) 13. Aynı yönde bkz. O. Gökhan Antalya ve Murat Topuz, *Medeni Hukuk Cilt: 1* (Genişletilmiş 4. Baskı, Seçkin 2021) 389; Resul Aslanköylü, 'Sosyal Güvenlik Hukukunda Sosyal Güvenliğe İlişkin Kanunların Geriye Yönelik Uygulanıp Uygulanamayacağı ve Kazanılmış Hak Kavramı' (2009) (15) *Sicil İş Hukuku Dergisi* 213, 213; Muhammet Özkes, 'Özel Hukuk-Kamu Hukuku ve Yargılama Hukuku Bakımından Kanunların Zaman İtibarıyla Uygulanması' Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan Cilt: II (Ankara 2010) 2859, 2862.

84 Antalya ve Topuz (n 83) 390; Kemal Gözler, *Hukuka Giriş* (Genişletilmiş 16. Baskı, Ekin 2019) 288.

85 Tekin Akıllıoğlu, 'Yasaların (Anayasa Dahil) Zaman İçinde Uygulanması' (1984) 1 *Anayasa Yargısı* 279, 284.

86 Gözler (n 84) 288.

87 Caniklioğlu, 'Yargıtay'ın 2012 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi' (n 5) 414. Yargıtay'a göre; "...toplum barışının temel dayanağı olan hukuka ve özellikle kanunlara karşı güveni sağlamak ve hatta, kanun koyucunun keyfi hareketlerine engel olmak için öğretide tersini öngören bir hükmü kendi bünyesinde taşımayan bir kanunun kural olarak geriye yürüyemeyeceği (geçmişe etkili olamayacağı) esası kabul edilmiştir..." Yargıtay HGK, E 2008/13-160 K 2008/147, 20.2.2008 (Ali Nazım Sözer, 'Kanunların Önceye Etki Yasağı: Sosyal Sigortalar Hukuku Bakımından Bir Değerlendirme' (2013) 8 (Özel Sayı) Yaşar Üniversitesi Dergisi 2477, 2482.)

88 Gözler (n 84) 288.

89 Sözer, 'Kanunların Önceye Etki Yasağı' (n 87) 2479.

90 Aslanköylü, 'Kanunların Geriye Yönelik Uygulanıp Uygulanamayacağı' (n 83) 215; Özkes (n 83) 2865.

91 Antalya ve Topuz (n 83) 391 vd.; Gözler (n 84) 291.

92 Aslanköylü, 'Kanunların Geriye Yönelik Uygulanıp Uygulanamayacağı' (n 83) 215.

5510 sayılı Kanunun yürürlük tarihi ilk olarak 1.1.2007 olarak belirlenmiş iken Anayasa Mahkemesi'nin 15.12.2006 tarihli iptal kararı⁹³ ile 5510 sayılı Kanunun kimi düzenlemelerinin iptal edilmesi üzerine kanun bu tarihte yürürlüğe girememiştir. 5510 sayılı Kanunun yürürlüğü üç kez ertelendikten sonra son olarak Kanunun 108. maddesi 17.04.2008 tarihli 5754 sayılı Kanunun 74. maddesi ile değiştirilerek yürürlük tarihi belirlenmiştir. Bu değişiklikler çerçevesinde 5510 sayılı Kanunun 108. maddesine uyarınca rücu hükümleri 2008 yılı Ekim ayı başında yürürlüğe girmiştir.

Yargıtay, rücu davaları bakımından kanunların geçmişe etkili olmamasını (önceye etki yasağı) gerekçe göstererek kanunların derhal uygulanmasını kabul etmemiş, olayın gerçekleştiği tarihte yürürlükte olan önceki mevzuatı yeni kanun döneminde de uygulamaya devam etmiştir⁹⁴.

Yargıtay, bu yönde verdiği bir kararda bizce de isabetli olarak şu değerlendirmelerde bulunmuştur: *"Rücu tazminat davalarının öncelikle yasal dayanağının saptanması zorunlu olup, bunun için de kanunların zaman bakımından uygulanması konusu irdelenmelidir. Kanunların geriye yürütülmesi veya yürütülmemesine ilişkin mevzuatımızda genel bir hüküm bulunmamakta ise de, toplum barışının temel dayanağı olan hukuka ve kanunlara karşı güveni sağlamak, kanun koyucunun keyfi davranış ve tasarruflarını önlemek için, öğretide kanunların geriye yürütülmemesi esası kabul edilmiştir. Buna göre özellikle hukuk güvenliği dikkate alındığında, Özel Hukuk ve Kamu Hukuku alanında kural olarak her kanun, ancak yürürlüğe girdiği tarihten sonraki zamanda meydana gelen olaylara ve ilişkilere uygulanır, o tarihten önceki zamana rastlayan olaylara ve ilişkilere uygulanmaz. Kanunların geriye yürütülmemesi (geçmişe etkili olmaması) kuralının istisnalarından birini, beklenen (ileride kazanılacağı umulan) haklar oluşturmaktadır. Kamu düzeni ve genel ahlaka ilişkin kurallar yönünden de kanunların geriye yürütülmesi söz konusudur. Yargılama hukukunu düzenleyen kanunlar da, ilke olarak geçmişe etkilidir. Şu durumda rücu tazminat davaları bakımından; 5510 sayılı Kanunun 39. maddesinin 01.10.2008 tarihi öncesinde gerçekleşen kaza ve olaylara uygulanmasına olanak veren bir düzenleme bulunmadığı gibi, maddenin, yukarıda sıralanan istisnai durumlar kapsamında değerlendirilemeyeceği de açık olduğundan, 01.10.2008 gününden önce meydana gelen kaza ve olaylara 5510 sayılı Kanunun uygulanma olanağı bulunmamaktadır."*⁹⁵ Yargıtay bu kararında belirttiği gibi 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce meydana gelen olaylara 39. madde hükümlerini uygulamamaktadır.

Belirtelim ki konu özellikle trafik kazası sonucu ölümler açısından önem taşımaktadır. Gerçekten kusurlu bir eylemiyle trafik kazası sonucu ölüme sebebiyet vermek TCK anlamında bir suç oluşturduğu için söz konusu üçüncü kişiye 1479 sayılı Kanun m. 63 uyarınca rücu edilebilecekken 5510 sayılı Kanunun 39. maddesi geçmişe etkili uygulandığında eylemi kasta (doğrudan veya dolaylı kasta) dayanmayan kusurlu üçüncü kişiye rücu mümkün olamayacaktır.

Yargıtay'ın 2016 yılında verdiği bir karara konu olayda dava, trafik kazası sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine bağlanan ölüm aylıkları nedeniyle uğranılan Kurum zararınının 1479 sayılı Kanunun 63. maddesi

93 Anayasa Mahkemesi, E 2006/111 K 2006/112, 15.12.2006. RG., 30.12.2006, 26392, 5. Mükerrer.

94 Sözer, 'Kanunların Önceye Etki Yasağı' (n 87) 2518 vd.

95 Yargıtay 10 HD, E 2015/7321 K 2016/13238, 01.11.2016 <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 17 Ocak 2022. Aynı yönde bkz. Yargıtay 10 HD, E 2011/2602, K 2011/4307, 29.3.2011; karar ve kararı isabetli bulan görüş için bkz. Caniklioğlu, 'Yargıtay'ın 2012 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi' (n 5) 435 vd.

uyarıca davalıdan tahsili istemine ilişkindir. Mahkemece, davanın yasal dayanağının 5510 sayılı Kanunun 39. maddesi olduğundan bahisle kast unsuru bulunmadığından davanın reddine karar verilmiştir. Buna karşılık Yargıtay, 14.10.1997 tarihinde gerçekleşen olay sonucu yaşamını yitiren sigortalının hak sahiplerine yapılan sosyal sigorta yardımları nedeniyle uğranılan zararın rücu alınması için açılan davanın yasal dayanağının 1479 sayılı Kanunun 63. maddesi olduğuna hükmetmiştir⁹⁶. Dolayısıyla da olayda kastın değil, taksir de dahil suç sayılır bir eylem sonucu ölüme sebebiyet verilip verilmediği araştırılacaktır.

Bizce de Yargıtay kararı isabetli olup 5510 sayılı Kanunun yürürlüğünden sonra meydana gelen olaylara 5510 sayılı Kanunun ilgili hükmü, yürürlüğünden önce meydana gelen olaylara ise 1479 sayılı Kanunun ilgili hükmü uygulanmalıdır⁹⁷.

SONUÇ

506 sayılı Kanunda ölüm sigortası kapsamında hak sahiplerine bağlanan aylıklar için Kuruma rücu hakkı tanıyan bir düzenleme bulunmamakta idi. Öte yandan 1479 sayılı Kanunun 63. maddesi kapsamında Bağ-Kur tarafından ölüm sigortasından yapılan yardımlar üçüncü kişilere rücu edilebilmekteydi. 5510 sayılı Kanunun 39. maddesi ile getirilen yeni düzenleme ile uzun vadeli sigorta kollarından bağlanan aylıklar için Kuruma üçüncü kişiye rücu hakkı tanınmıştır.

Ölüm sigortası yönünden 5510 sayılı Kanunun 39/1. maddesi uyarınca üçüncü bir kişinin kastı nedeniyle sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine, bu Kanun uyarınca bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı için Kurumca zarara sebep olan üçüncü kişilere rücu edilir.

Üçüncü kişinin sorumluluğu sadece kasıtlı davranışı ile sınırlandırılmıştır. Bu nedenle, üçüncü kişi, kasta dayanmayan fiili sonucunda sigortalının ölümüne neden olmuş ise, hak sahiplerine bağlanan aylıkların ilk peşin değerinin yarısından sorumlu tutulması mümkün değildir.

Kast, hem Borçlar Hukuku hem de Ceza Hukuku kavramıdır. Yargıtay, 5510 sayılı Kanunun m. 39/1 kapsamında kastın varlığı konusunda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kast" başlıklı 21. maddesindeki düzenlemeyi esas almaktadır. Yargıtay, istisnai bazı kararlarında ise 5510 sayılı Kanunun 39. maddesine ilişkin olarak, Borçlar Hukukundaki kast kavramını esas almıştır. Kanaatimizce, 5510 sayılı Kanunun 39/1. maddesinin sadece kastı ifade eden metni ve TBK m. 74 hükmü dikkate alındığında kast kavramının, Borçlar Hukuku anlamında esas alınması yerinde olacaktır.

Üçüncü kişinin sigortalıyı dolaylı kasta (olası kasta) dayanan eylemi sonucu öldürmesi durumunda, dolaylı kastın, kastın çeşitlerinden biri olmasından hareketle üçüncü kişi Kurum karşısında sorumludur. 5510 sayılı Kanunun 39. maddesinin açık ifadesi karşısında rücu kapsamı dışında tutulan eylemler, kasta dayanmayan eylemlerdir.

96 Yargıtay 10 HD, E 2014/23566 K 2016/3324, 15.03.2016 <<https://karararama.yargitay.gov.tr>> Erişim Tarihi 23 Mayıs 2021.

97 Caniklioğlu, 'Yargıtay'ın 2012 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi' (n 5) 435.

5510 sayılı Kanununun 39. maddesindeki düzenleme, söz konusu maddenin Kanunun yürürlüğü öncesinde gerçekleşen olaylar hakkında uygulanmasına olanak veren bir düzenleme bulunmaması ve genel olarak kanunların geriye yürümemesi kuralı karşısında maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren gerçekleşen olaylara uygulanmaktadır. Bu yönde rücu davaları bakımından, 1.10.2008 tarihinden önce meydana gelen olaylara şartların bulunması hâlinde 1479 sayılı Kanununun 63. maddesi, 1.10.2008 tarihinden itibaren gerçekleşen olaylara ise 5510 sayılı Kanununun 39. maddesi uygulanacaktır.

KAYNAKLAR

- Akıllıoğlu T, 'Yasaların (Anayasa Dahil) Zaman İçinde Uygulanması' (1984) 1 Anayasa Yargısı 279-291.
- Akın L, '5754 Sayılı Yasa Sonrasında Yeni Malullük Sigortası' Prof. Dr. Ali Güzele Armağan Cilt 2 (Beta 2010).
- Alp NS, *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Kapsamında Rücu Davaları* (1. Baskı, Seçkin 2018).
- Antalya OG, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1, 2* (Genişletilmiş 2. Baskı, Seçkin 2019).
- Antalya OG ve Topuz M, *Medeni Hukuk Cilt: 1* (Genişletilmiş 4. Baskı, Seçkin 2021).
- Araslı U, 'Rücu Davalarında Tavan Sınırlamasının İptali ve Ortaya Çıkardığı Sorunlar ve 01.07.1994 Günlü YİBBGKK'(2007) (6) Sicil İş Hukuku Dergisi 185-205.
- Arıcı K, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku* (Gazi Kitabevi 2015).
- Artuk ME, Gökçen A, Aşahin ME ve Çakır K, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (13. Baskı, Adalet 2019).
- Aslanköylü R, 'Sosyal Güvenlik Hukukunda Sosyal Güvenliğe İlişkin Kanunların Geriye Yönelik Uygulanıp Uygulanamayacağı ve Kazanılmış Hak Kavramı' (2009) (15) Sicil İş Hukuku Dergisi 213-220 (*Kanunların Geriye Yönelik Uygulanıp Uygulanamayacağı*).
- Aslanköylü R, *En Son Değişikliklerle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi – SSK ve Bağ-Kur Kanunu ile Karşılaştırmalı – Cilt: 1-2* (3. Baskı, Bilge 2017) (*Şerh*).
- Aydos OS, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin 2022).
- Başbuğ A, *Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene ve Üçüncü Kişiyeye Rücuu* (Kamu-İş 1992).
- Canıklıoğlu N, '506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu Açısından Geride Kalanların Korunması' (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi 1997).
- Canıklıoğlu N, 'Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri' Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2012 (Ankara 2014) 377-531 (Yargıtay'ın 2012 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi).
- Civan OE, 'İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkının Hukuki Niteliği ve Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Koşulları' (2015) 64 (3) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 531-594.
- Çenberci M, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi* (Olgaç Matbaası 1985).
- Çenberci M ve Uygur T, *Bağ-Kur Kanunu Şerhi* (Olgaç Matbaası 1979).
- Demirbaş T, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Güncellenmiş 15. Baskı, Seçkin 2020).
- Eren F, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (26. Baskı, Yetkin 2021).
- Eren F ve Dönmez Ü, *Eren Borçlar Hukuku Şerhi, Cilt II m. 49-82* (Yetkin 2022).
- Gerek N, *Sosyal Güvenlik Hukuku* (2. Baskı, Anadolu Üniversitesi 2002).
- Gökalp Civan A, 'Sosyal Güvenlik Hukukunda Ölüm Sigortası' (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi 2019).
- Gökçek Karaca N, 'AB Ülkeleri ve Türkiye'de Zorunlu Sosyal Sigorta Sisteminde Ölüm Sigortasından Hak Sahiplerine Sağlanan Sosyal Güvenlik Yardımları', A. Can Tuncay'a Armağan (Legal 2005.999.1044).

- Gözler K, *Hukuka Giriş* (Genişletilmiş 16. Baskı, Ekin 2019).
- Günay Cİ, *İş Davaları, Açıklama, Dava Dilekçesi, İlgili Mevzuat, Yargı Kararları* (6. Baskı, Yetkin 2019).
- Güzel A, 'Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene Rücu ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar' Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat, *İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 1996 Yılı Toplantısı* (Galatasaray Üniversitesi Yayınları 1996) 279-309.
- Güzel A ve Okur AR, *Sosyal Güvenlik Hukuku* (Yenilenmiş 10. Bası, Beta 2004).
- Güzel A, Okur AR ve Caniklioğlu N, *Sosyal Güvenlik Hukuku* (Yenilenmiş 19. Bası, Beta 2021).
- Helvacı S ve Erlüle F, *Medeni Hukuk – Medeni Hukuka Giriş – Kişiler Hukuku – Aile Hukuku* (6. Bası, Legal 2020).
- İçel K, 'Ceza Hukukunda Temel Kusurluluk Şekli "Kast" ' (2007) (12) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 61-70 ('Kast').
- İçel K, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Yenilenmiş Bası, Beta 2016) (*Ceza Hukuku*).
- Katoğlu T, 'Olası Kasıt ve Suça Teşebbüs' Prof. Dr. Nevzat Toroslu'ya Armağan Cilt: 1 (Ankara 2015) 611-626.
- Kılıçoğlu A, 'Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu' (1974) 31 (1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 395-446.
- Kılıçoğlu AM, 'Haksız Fiillerden Sorumlulukta Ceza Hukuku İle Medenî Hukuk İlişkisi' (1973) 29 (3) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 185-225.
- Kılıçoğlu AM, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Gözden Geçirilmiş – Güncelleştirilmiş 24. Bası, Turhan 2020) (*Borçlar Hukuku*).
- Koca M ve Üzülmüş İ, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 13. Baskı, Seçkin 2020).
- Oğuzman MK ve Öz MT, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: II* (Genişletilmiş 15. Bası, Vedat 2020).
- Okur AR, 'Çalışmanın Gelir ve Aylıklara Etkisi' Prof. Dr. Sarper Süzek'e Armağan Cilt: II (Beta 2011) 2141-2179 (Çalışmanın Gelir ve Aylıklara Etkisi).
- Özdemir H, 'Sosyal Güvenlik Kurumunun Rücu Alacağı'nın Hukuki Niteliği' (2019) 45 (2) Yargıtay Dergisi 635-676.
- Özekes M, 'Özel Hukuk-Kamu Hukuku ve Yargılama Hukuku Bakımından Kanunların Zaman İtibariyle Uygulanması' Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan Cilt: II (Ankara 2010) 2859-2875.
- Özen M, *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, Adalet 2019).
- Sözer AN, 'Kanunların Önceye Etki Yasağı: Sosyal Sigortalar Hukuku Bakımından Bir Değerlendirme' (2013) 8 (Özel Sayı) Yaşar Üniversitesi Dergisi 2477-2534.
- Sözer AN, *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku* (Güncellenmiş 4. Baskı, Beta 2019) (*Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*).
- Şakar M, *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku* (Yenilenmiş 13. Baskı, Beta 2020).
- Tekinay SS, Akman S, Burcuoğlu H ve Altop A, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Yedinci Baskı, Filiz 1993).
- Tuncay AC, '5510 Sayılı Kanun Açısından Ölüm Sigortası' Prof. Dr. Ali Güzel'e Armağan Cilt 2 (Beta 2010) 1231-1244 (*Ölüm Sigortası*).
- Tuncay AC, '5510 Sayılı Kanun Açısından Maluliyet Sigortası'nın Esasları' Ali Güneren'e Armağan (İstanbul Barosu Yayınları 2010) 13-28.
- Tuncay AC, 'Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri' Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2013 (İstanbul 2015) 463-602.
- Tuncay AC ve Ekmekçi Ö, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri* (Yenilenmiş 20 nci Bası, Beta 2019).

- Turan E, ‘5510 Sayılı Yasa Kapsamında Rücuan Tazminat Davaları’ (2009) (15) Sicil İş Hukuku Dergisi 193-211.
- Ünlütepe M, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (1. Baskı, Seçkin 2021).
- Yaşar Y ve G. Diken NM, ‘Karar İncelemesi – Bilinçli Taksir ve Olası Kast (Dolus Eventualis) Farkının Değerlendirilmesi’ (2018) 7 (1) Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi 97-113.
- Yavuz C, ‘Türk Borçlar Kanunu Tasarısı’na Göre “Kusursuz Sorumluluk” Halleri ve İlkeleri’ (2008) 14 (4) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 29-61.
- Zafer H, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75* (4. Bası, Beta 2015).